

Tüp Ligasyonu: Üreme Hakkı Mı, Etik Bir İkilem Mi?

Tubal Ligation: Reproductive Rights or Ethical Dilemma?

Ezel Akçin¹ , Yurdagül Yağmur²

Geliş Tarihi (Received): 22.04.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 11.11.2025

Yayın Tarihi (Published): 31.12.2025

Abstract: Tubal ligation is a surgical family planning method that permanently ends a woman's fertility. Although it falls within the scope of reproductive rights, the legal regulations applied in various countries, especially in Turkey, raise ethical concerns. Requirements such as spousal consent for married women conflict with principles of autonomy, bodily integrity, and freedom of choice. This review evaluates tubal ligation in the context of key ethical principles (autonomy, non-maleficence, justice, confidentiality) and analyzes the tensions between current legal frameworks and individual rights. Consequently, the need for balanced legal regulations that respect the social structure and do not undermine an individual's right to make decisions about their own body is emphasized.

Keywords: Ethics, Women's health, Autonomy, Reproductive rights, Tubal ligation

&

Öz: Tüp ligasyonu, kadınların doğurganlığını kalıcı olarak sona erdiren bir cerrahi aile planlaması yöntemidir. Bu işlem, bireyin üreme hakları kapsamında değerlendirilmekle birlikte, farklı ülkelerde ve özellikle Türkiye'de uygulanan yasal düzenlemeler çeşitli etik tartışmaları gündeme getirmektedir. Evlilik içindeki kadınlar için eş onayı şartı gibi uygulamalar, bireyin özerkliği, mahremiyet hakkı ve karar verme özgürlüğüyle çelişmektedir. Bu çalışmada, tüp ligasyonu işlemi etik ilkeler (özerklik, zarar vermeme, adalet, gizlilik) çerçevesinde incelenmiş; mevcut yasal mevzuat ile bireysel haklar arasındaki çatışmalar analiz edilmiştir. Sonuç olarak, bireyin kendi bedeni üzerinde karar verme hakkını zedelemeyecek, toplumsal yapıyı gözetken dengeli yasal düzenlemelerin gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Kadın sağlığı, Özerklik, Üreme hakları, Tüp ligasyonu

Atıf/Cite as Akçin E, Yağmur Y. Tüp Ligasyonu: Üreme Hakkı Mı, Etik Bir İkilem Mi? Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi. 2025;5(3):xxx-xxx.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sabited/policy>

Telif Hakkı/Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2021 – Bolu

¹Araş. Gör. Ezel Akçin, İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Malatya, Türkiye, ezel.akcin@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4971-0826> (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

²Prof. Dr. Yurdagül Yağmur, İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Malatya, Türkiye, yurdagul.yagmur@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7798-6515>

Giriş

Üreme sağlığı, bireylerin kendi bedenleri hakkında bilinçli, özgür ve bilgilendirilmiş kararlar verebilme hakkını kapsayan temel insan haklarının bir uzantısıdır. Bu bağlamda, bireylerin ne zaman ve kaç çocuk sahibi olacaklarına karar verme özgürlüğü “üreme hakları” kapsamında değerlendirilmekte ve herhangi bir ayrımcılığa, baskıya veya zorlamaya maruz kalmaksızın gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), aile planlamasını bireylerin doğurganlıklarını bilinçli, gönüllü ve sorumlu bir şekilde düzenlemelerine olanak tanıyan bilgi, hizmet ve araçlara erişim olarak tanımlamaktadır (1). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 verilerine göre, evli kadınların yaklaşık %70’i modern ya da geleneksel aile planlaması yöntemlerinden en az birini kullanmaktadır. En yaygın yöntemler arasında geri çekme, kondom, rahim içi araç (RİA) ve tüp ligasyonu yer almaktadır (2,3).

Tüp ligasyonu, kadının doğurganlık yetisinin kalıcı olarak sona erdirildiği cerrahi bir sterilizasyon yöntemidir. Fallop tüplerinin bağlanması yoluyla sperm ve ovumun birleşmesi engellenir ve böylece gebelik oluşması mümkün olmaz (1,4). Ancak bu yöntemin uygulanmasında, bireyin bedeni üzerindeki karar hakkı ile aile, toplum ve özellikle eşin talepleri arasında etik çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu bağlamda en çok tartışılan uygulamalardan biri, evli kadınlardan tüp ligasyonu için eş onayının talep edilmesidir. Söz konusu uygulama, kadının özerkliği, mahremiyeti ve karar alma özgürlüğü açısından etik bir ikilem yaratmaktadır (5).

Bu çalışmada tüp ligasyonu işlemi etik ilkeler (özerklik, zarar vermeme, adalet ve mahremiyet) çerçevesinde incelenecek; Türkiye'deki yasal uygulamalar, uluslararası mevzuatla karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca, bu uygulamanın kadınların üreme hakları ve insan onuruna dayalı sağlık hizmetleri üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

Tüp Ligasyonunda Yasal Durum

Tüp ligasyonu, aile planlaması yöntemleri arasında yer alan kalıcı bir doğurganlık kontrol tekniğidir. Ancak uygulamanın yasal geçerliliği, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ülkelerin bu yönetime dair tutumları, yasal düzenlemeleri ve kültürel normları doğrultusunda şekillenmektedir.

Uluslararası düzeyde yapılan bir sınıflamaya göre, tüp ligasyonu uygulamaları dört ana grupta değerlendirilmektedir (5):

1. Yasal olarak izin verilen ülkeler: Türkiye, Avusturya, İsveç, Norveç gibi ülkelerde, açık yasal düzenlemelerle sterilizasyona izin verilmektedir (5-7).
2. Yasal düzenleme olmamakla birlikte bireysel onamla uygulanan ülkeler: ABD, İngiltere, Kanada gibi ülkelerde özel yasal metin bulunmamakla birlikte bireyin rızasıyla işlem gerçekleştirilebilmektedir (5-7).
3. Yasal belirsizlik taşıyan ülkeler: İtalya, Lübnan, Yemen gibi ülkelerde genel ceza yasalarının yorumu sterilizasyonu zorlaştırmaktadır (5-7).
4. Yasal olarak yasaklı ülkeler: Şili, Suudi Arabistan gibi bazı ülkelerde tüp ligasyon uygulanması yasa dışı kabul edilmektedir (5-7).

Bazı ülkelerde sterilizasyon uygulaması için yaş, çocuk sayısı veya eş onayı gibi ek kriterler getirilmektedir. Türkiye’de bu bağlamda en belirgin yasal düzenleme, 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun’dur (8). Kanunun ilgili maddelerinde evli bireylerde sterilizasyon işlemi için eş rızası zorunluluğu belirtilmektedir (Madde 6). Aynı zamanda, 18 yaş altı bireylerde yasal vasi onayı şartı bulunmaktadır. Bekâr ve reşit bireylerde ise yalnızca kişinin kendi rızası yeterlidir (Madde 4) (8,9). Ancak bu düzenleme, yalnızca kalıcı yöntemler için eş onayı gerektirmekte, kondom veya RİA gibi geri döndürülebilir yöntemler için böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu durum, kadının bedeni üzerindeki karar hakkını kısıtlayan ayrımcı bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (8-10).

Etik İlkeler Bağlamında Tüp Ligasyonu

Tüp ligasyonu işlemi, etik ilkeler bağlamında incelendiğinde, özellikle dört temel ilke ön plana çıkmaktadır: özerklik, zarar vermemeye, adalet ve mahremiyet. Bu ilkeler, tıbbi uygulamaların insan haklarına saygılı ve birey merkezli yürütülmesi açısından kritik öneme sahiptir (7).

Özerklik ve Mahremiyet İlkesine Saygı

Etik ilkeler içerisinde özerklik, bireyin kendi bedeni, sağlığı ve yaşamı hakkında bağımsız karar alma hakkını ifade eder. Bu ilkeye göre, birey, kendisini etkileyen tıbbi müdahalelere rıza gösterme veya reddetme konusunda tam hak sahibidir. Tıbbi uygulamalarda özerklik ilkesine uygun hareket edilmesi, kişinin kendi yaşamını yönlendirme hakkına saygı gösterilmesi anlamına gelir (11).

Tüp ligasyonu gibi kalıcı doğurganlık kontrolü sağlayan işlemler, doğrudan bireyin bedeni ve üreme hakları ile ilişkili olduğundan, bu tür müdahalelerde özerklik ilkesine özellikle hassasiyet gösterilmesi gerekir. Mahremiyet ilkesi ise, bireyin kişisel verilerinin, bedeninin ve özel yaşamına ilişkin bilgilerin izinsiz ifşa edilmemesini ve müdahale edilmemesini güvence altına alır. Bu bağlamda, bireyin kendi bedeniyle ilgili kararlarında başkalarının iznine veya müdahalesine ihtiyaç duymaksızın hareket edebilmesi hem özerklik hem de mahremiyet haklarının korunması açısından önemlidir. Ancak birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de evli kadınların tüp ligasyonu işlemi için eşlerinden yazılı onay alınması zorunluluğu, bu etik ilkelerle çelişen bir uygulamadır (7,12). Eş onayı uygulaması, kadının kendi bedeni üzerindeki tasarruf hakkını sınırlandırmakta ve karar verme sürecine üçüncü bir kişinin müdahalesine olanak tanımaktadır. Bu durum, kadının birey olarak bağımsızlığını gölgede bırakmakta, medeni durumu nedeniyle bedenine ilişkin karar hakkının ortaklaştırılmasına neden olmaktadır. Oysa etik açıdan bakıldığında, üreme ile ilgili kararların yalnızca bireyin iradesine dayanması gerekmektedir. Kadının istemediği hâlde eşinin izni olmadan bu işlemi gerçekleştirememesi, onun fiziksel özerkliğini ve sağlık hakkını ihlal etmektedir. Bu uygulama, kadının kendi bedeni üzerinde tam kontrol sahibi olma hakkını ortadan kaldırmakta, onu edilgen bir konuma itmektedir (11-15). Kadının rızasının yeterli kabul edilmemesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sağlık hizmetlerine yansımaları olarak da değerlendirilebilir. Kadın bedenine ilişkin kararların hâlen eş onayı gibi dış etkenlere bağlı kalması, etik açıdan kabul edilemez olduğu gibi, insan hakları bağlamında da ciddi bir ihlaldir. Barselona Kadın Hakları Bildirgesi gibi uluslararası etik belgelerde, her kadının çocuk sahibi olup olmama hakkının yalnızca kendisine ait olduğu açıkça belirtilmektedir. Bu bağlamda, bireyin özerkliğine ve mahremiyetine saygı gösterilmesi, etik sağlık hizmeti sunumunun temel taşlarından biridir ve bu ilkelere aykırı uygulamaların gözden geçirilmesi zorunludur (12,14). Aynı zamanda, evlilik birliği içerisinde çocuk sahibi olma kararının ortak alınması gerektiği yönündeki yaklaşım, bu düzenlemenin gerekçesi olarak gösterilmektedir. Ancak, bu durum kadının üreme hakları üzerinde tek taraflı kısıtlamalara yol açarak, bireysel bedensel özerkliği ihlal edebileceği gibi, diğer eşin çocuk sahibi olma hakkı bakımından da hak çatışmasına neden olabilmektedir (14).

Zarar Vermeme ve Yarar Sağlama İlkesi

Zarar vermemeye ilkesi, sağlık hizmetlerinde temel etik ilkelerden biri olup, sağlık çalışanlarının bireylere fiziksel, psikolojik ya da sosyal açıdan herhangi bir zarar vermekten kaçınmalarını ve uygulanan girişimlerin olası olumsuz etkilerini en aza indirmelerini gerektirir. Bu ilke doğrultusunda, her tıbbi müdahale bireyin yararına olacak şekilde planlanmalı ve uygulama sürecinde risklerin yönetimi titizlikle sağlanmalıdır (16).

Tüp ligasyonu, doğurganlığı kalıcı olarak sonlandıran bir cerrahi işlem olması nedeniyle taşıdığı potansiyel komplikasyonlar açısından zarar vermemeye ilkesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu işlemde enfeksiyon riski, anesteziye bağlı yan etkiler, organ yaralanmaları veya nadiren de olsa başarısızlık sonucu gebelik oluşumu gibi komplikasyonlar söz konusu olabilir. Dolayısıyla, işlemin planlanmasından önce risklerin doğru değerlendirilmesi, kişinin tıbbi durumu, yaşı ve doğurganlık beklentileri gibi bireysel faktörlerin dikkate alınması büyük önem taşır. Bu bağlamda, bireylere yönelik yeterli ve açık bilgilendirme yapılması, sadece etik değil aynı zamanda yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Kapsamlı bir danışmanlık süreci, kadının işlemin tüm yönlerini, olası faydalarını ve risklerini anlayarak bilinçli bir karar vermesine

olanak tanır. Bu süreçte, kişinin tıbbi geçmişi, sosyal durumu ve aile planlaması konusundaki beklentileri ayrıntılı biçimde değerlendirilmelidir. Bilgilendirme süreci yalnızca sözlü anlatımla sınırlı kalmamalı, aynı zamanda yazılı belgelerle desteklenmeli ve kişinin sorularına açık yanıtlar verilerek anlayışı doğrulanmalıdır. Bu, zarar vermeme ilkesinin yanı sıra, hastanın özerkliğine saygı gösterilmesi açısından da gereklidir (12,13). Öte yandan, bilinçli ve gönüllü olarak yapılan tüp ligasyonu, özellikle istenmeyen gebeliklerin önlenmesinde oldukça etkili bir yöntem olması nedeniyle kadın sağlığı açısından önemli faydalar sağlayabilir. İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi hem fiziksel sağlık sorunlarının hem de psikolojik stres, anksiyete ve depresyon gibi olumsuz duygusal sonuçların azaltılmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, uygun koşullarda ve doğru şekilde uygulandığında, tüp ligasyonu işlemi zarar vermeme ilkesinin yanı sıra yarar sağlama (beneficence) ilkesine de hizmet eder. Kadının özgür iradesine dayalı olarak verdiği onam, etik açıdan işlemin meşruiyetini güçlendirirken, sağlık çalışanlarının da etik yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlar. Bilgilendirilmiş onam süreci sadece bir formalite değil, bireyin sağlık hakkının korunması ve güvenli sağlık hizmetine erişiminin teminatıdır (13,17).

Adalet ve Eşitlik İlkesi

Adalet ilkesi, sağlık hizmetlerinin sunumunda tüm bireylerin eşit haklara sahip olmasını ve herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın hizmet alabilmesini esas alır. Bu ilke çerçevesinde, bireylerin cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik durum veya medeni hâlleri ne olursa olsun sağlık hizmetlerinden eşit şekilde faydalanmaları beklenir (11,15). Ancak üreme sağlığı uygulamalarında bu ilkenin her zaman tam anlamıyla hayata geçirilemediği görülmektedir. Özellikle sterilizasyon hizmetlerinin pek çok ülkede ağırlıklı olarak kadınlara yönelik sunulması, adalet ilkesini zedeleyen ciddi bir yapısal soruna işaret etmektedir. Erkeklerin doğurganlığın kontrolüne ilişkin süreçlere yeterince dahil edilmemesi, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmekte ve doğurganlık sorumluluğunun büyük ölçüde kadınlara yüklenmesine neden olmaktadır. Bu durum yalnızca tıbbi bir uygulama meselesi değil, aynı zamanda derin bir toplumsal eşitsizliğin yansımasıdır. Kadınlar, sterilizasyon gibi geri dönüşü olmayan işlemlerde çoğu zaman baskı altında karar vermeye zorlanmakta ya da alternatif yöntemlere yeterince erişememektedir. Bu eşitsizlik, kadınların psikolojik iyilik hâlini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, uzun vadede pişmanlık, depresyon ve toplumsal damgalanma gibi sorunlara da zemin hazırlayabilmektedir (7,18,20). Bu bağlamda Barselona Deklarasyonu'nda açıkça vurgulanan "her bireyin, özellikle de her kadının çocuk sahibi olup olmama kararını özgürce verme hakkı" temel bir insan hakkı olarak ele alınmalıdır (17). Kadının kendi bedeni üzerinde söz sahibi olması, üreme haklarının temelini oluşturur. Ancak uygulamada hâlen bazı ülkelerde geçerli olan "eş onayı" zorunluluğu, bu hakkı dolaylı biçimde sınırlamakta ve kadının karar verme özerkliğini zayıflatmaktadır. Eş onayı uygulaması, kadının bedenine ve üreme fonksiyonlarına ilişkin kararların ancak eşin izniyle geçerli olabileceği anlayışını pekiştirerek, ataerkil yapıları yeniden üretmektedir. Bu yaklaşım, bireysel özerklik ve mahremiyet ilkeleriyle de çelişmektedir. Kadınların özgür iradeleriyle, dış baskılardan bağımsız şekilde doğurganlıklarına ilişkin kararlar alabilmeleri, yalnızca etik değil aynı zamanda yasal bir zorunluluk olarak ele alınmalıdır (18-20).

Gizlilik (Mahremiyetin Korunması) İlkesi

Tıbbi gizlilik, sağlık hizmetlerinin temel etik ilkelerindendir. Ancak eş onayı zorunluluğu, kadının işlemi gizli tutma hakkını engellemektedir. Kadının bu işlemi sadece kendisiyle paylaşmak istemesi halinde dahi, eşin bilgilendirilmesi zorunlu kılınmaktadır. Bu durum, etik açıdan gizlilik ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir (16,20).

Sonuç ve Öneriler

Tüp ligasyonu, kadının doğurganlık kapasitesini kalıcı olarak sonlandıran bir yöntem olduğundan, bu işlem bireyin üreme hakları üzerinde son derece ciddi ve geri dönüşü olmayan bir karar süreci anlamına gelmektedir. Bu nedenle söz konusu işlemin uygulanmasında bireysel özerkliğe saygı, etik ilkelere uygunluk ve insan haklarına dayalı bir yasal çerçevenin varlığı büyük önem taşımaktadır. Tüp ligasyonunun geri dönüşsüz bir yöntem olması nedeniyle, uygulama öncesinde kadınlara kapsamlı danışmanlık hizmeti sunulmalı ve karar, bilgilendirilmiş onam temelinde, gönüllü olarak verilmelidir.

Türkiye'deki mevcut yasal düzenlemeler uyarınca evli kadınlardan tüp ligasyonu için eş onayı alınması zorunluluğu, bireyin kendi bedeni üzerindeki tasarruf hakkını sınırlandırmakta ve hem özerklik hem de mahremiyet ilkeleriyle çelişmektedir. Özellikle yalnızca tüp ligasyon gibi kalıcı doğurganlık kontrol yöntemlerinde eş onayının aranması, diğer doğum kontrol yöntemlerinden farklı ve ayrımcı bir uygulama oluşturarak etik açıdan sorunlu bir duruma yol açmaktadır.

Evlilik, karşılıklı hak ve sorumluluklar temelinde kurulan bir birlikteliktir. Bu çerçevede çocuk sahibi olma kararı, genellikle eşler arasında ortak verilmesi gereken bir konu olarak değerlendirilir. Her iki tarafın da çocuk sahibi olma ya da olmama yönündeki kararları, bireysel haklar kapsamında değerlidir ve saygı görmelidir. Ancak, kadının kendi bedeni üzerindeki tasarruf hakkının, özellikle kalıcı doğurganlık kontrol yöntemlerinde eş onayına bağlanması, etik bir ikilem doğurur. Bu durum, çocuk sahibi olmak isteyen eşin hakkı ile istemeyen eşin bedensel özerkliği arasında bir hak çatışmasına yol açabilmektedir. Dolayısıyla, her iki eşin de kararının hak temelli olduğu kabul edilse de kadının bedeni üzerindeki karar hakkının öncelikli olarak değerlendirilmesi, insan hakları ve tıbbi etik açısından gereklidir.

Özellikle yüksek riskli gebelikler, kronik sağlık sorunları ya da ciddi psikolojik zorluklar söz konusu olduğunda, kadının sağlık durumuna ilişkin kararların kendi iradesi doğrultusunda şekillenmesi hem etik hem de hukuki açıdan zorunludur. Bu bağlamda, mevcut düzenlemelerin kadın rızasını öncelik olarak esas alan bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Kadınların üreme sağlığı hizmetlerine eşit, güvenli ve özgür bir şekilde erişimini sağlayacak yeni politikaların geliştirilmesi; bireyin kendi bedeni üzerindeki söz hakkını güçlendirirken, aile kurumunun bütünlüğünü bireysel haklara zarar vermeden koruyabilecek bir denge oluşturacaktır.

Etik Beyan: Bu çalışmanın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun davranıldığı, yararlanılan tüm kaynaklara metin içinde atıfta bulunulduğu ve kaynakçada belirtildiği beyan edilmiştir.

Yazarların Katkıları: Çalışma konsepti/tasarımı: EA, YY – Veri toplama: – Veri analizi/yorumlama: – Makalenin yazımı: EA – İçeriğin eleştirel incelenmesi: EA, YY – Son onay ve sorumluluk: EA, YY – Malzeme ve teknik destek: – Süpervizyon: EA, YY.

Akran Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: -

Teşekkür: -

Diğer Beyanlar: -

Kaynaklar

1. World Health Organization. Family planning/Contraception methods. Geneva: WHO; 2022. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/family-planning-contraception> (Erişim tarihi: 22.07.2025).
2. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Ankara: HÜNEE; 2019. <https://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/> (Erişim tarihi: 23.07.2025).
3. ACOG Committee Opinion No. 695. Sterilization of women: ethical issues and considerations. *Obstet Gynecol.* 2017;129(4):e109-16.
4. National Cancer Institute. Tubal ligation. *Qeios*; 2020. <https://doi.org/10.32388/1QHOI4> (Erişim tarihi: 03.08.2025).
5. Özcan M, Berkiten Ergin A, Acar Z. Türkiye’de cinsel ve üreme hakları: Genel bir bakış. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2013;(26):122–136.
6. Erbaş R. Türk ceza hukuku açısından kısırlaştırma. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.* 2015;73(1):91–128.
7. Dündar T, Özsoy S. Gönüllü sterilizasyonda eş onayı: Bir üreme hakkı ihlali mi? *Sted.* 2019;28(3):222–227.
8. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2827&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 03.08.2025).
9. Özsunay E. Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Koli Şti.; 1977:115–123.
10. Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.837395.pdf> (Erişim tarihi: 13.03.2025).
11. Varkey B. Principles of clinical ethics and their application to practice. *Med Princ Pract.* 2020;30:17–28. <https://doi.org/10.1159/000509119>.
12. Sert G. Üreme Haklarının Yasal Temelleri ve Etik Değerlendirme. 1. Baskı. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı; 2013, 179.
13. Committee Opinion No. 695. Sterilization of women: Ethical issues and considerations. *Obstet Gynecol.* 2017. <https://doi.org/10.1097/AOG.0000000000002023>.
14. İkizler M. Eşlerin çocuk sahibi olma konusunda uyuşmazlığa düşmesi. *TBB Dergisi.* 2017;132:165–182.
15. Izatt A, Greenberg R, Thorne J, Erdman J, Chauhan N. Ethical and legal considerations for sterilization refusal in nulliparous women. *Obstet Gynecol.* 2023. <https://doi.org/10.1097/AOG.0000000000005414>.
16. Vaughan JP, Victora C, Chowdhury AMR. Using ethical principles. In: Vaughan JP, Victora C, Chowdhury AMR, eds. *Practical Epidemiology: Using Epidemiology to Support Primary Health Care.* Oxford: Oxford University Press; 2021. p. 213-221. doi:10.1093/med/9780192848741.003.0016.
17. Atasay B, Arslan S. Anne ve yenidoğan hakları Barselona Deklarasyonu. *Sted.* 2001;10(12):457–459.
18. Ürem M, Kavramlar IT, Değer A, Ahlak E. Kadın Vücudu ve Etik Sorunlar. Yayına Hazırlayan: Ürem M. 1. Baskı, 2012, 79.
19. FIGO Committee for the Ethical Aspects of Human Reproduction and Women’s Health. Ethical considerations in sterilization. *Int J Gynaecol Obstet.* 2011;115(2):152–153.
20. Schickler R, Whittum M, Fanarjian N, Rapkin R, Nguyen B. The history of female surgical sterilization: a social and ethics perspective. *J Gynecol Surg.* 2021. <https://doi.org/10.1089/gyn.2021.0102>.